

Скарбниця документної пам'яті української нації

Державна наукова установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова" — це наукова неприбуткова установа у сфері видавничої справи та інформаційної діяльності, фінансування якої здійснюється коштом державного бюджету України. *Книжкова палата України здійснює наукові дослідження у галузі соціальних комунікацій, а саме: видавничої справи, книгознавства, бібліографознавства та бібліографії, збереження й використання фонду Державного архіву друку — документної пам'яті України.*

Книжкова палата України створена з метою забезпечення інтересів держави у нарощенні інтелектуального та інформаційного потенціалу, сприяння розвитку національної культури, науки, освіти, книговидавничої та бібліографічної справи; повного статистичного обліку, комплектування й зберігання всієї друкованої продукції, випущеної на терені України; проведення книгознавчих та бібліографознавчих досліджень; створення баз даних бібліографічної інформації; видання бібліографічних покажчиків і науково-аналітичних оглядів.

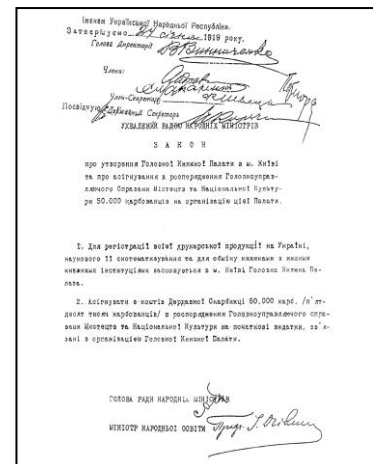
Книжкова палата України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, одержує безоплатні обов'язкові примірники всіх видань, випуск яких здійснюється суб'єктами видавничої справи в Україні.

Наукова діяльність Книжкової палати України була передбачена з моменту її заснування 24 січня 1919 р., коли голова Директорії В. Винниченко затвердив Закон про утворення Головної Книжної Палати в м. Києві "...для реєстрації всієї друкарської продукції на Україні, наукового її систематизування та для обміну книжками з іншими книжними інституціями...".

Офіційно статус державної наукової установи Книжковій палаті України надано згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 р. № 763-р, в якому зазначено: "З метою підвищення ефективності наукових досліджень у сфері видавничої справи та інформаційної діяльності погодитися з пропозицією Держкомтелерадіо щодо надання Книжковій палаті статусу державної наукової установи".

8 вересня 2005 р. ці положення було закріплено в Законі України "Про видавничу справу" шляхом внесення змін у статтю 27 "Книжкова палата України".

Вагомий внесок у розвиток і забезпечення функціонування Книжкової палати України як державної наукової установи зробив її директор, доктор технічних наук, професор, академік Міжнародної академії інформатизації при ООН, заслужений діяч науки і техніки України М. І. Сенченко, автор майже 400 наукових статей та 50 монографій у галузі прикладної математики, інформаційних систем і технологій, бібліотекознавства, видавничої справи, історії, політики тощо.

М. І. Сенченко — головний редактор журналу "Вісник Книжкової палати", лауреат премії імені Івана Франка в галузі інформаційної діяльності — у номінації "За кращу наукову роботу в інформаційній сфері" за книгу "Енциклопедія для видавця та журналіста" (2010). Член Національної спілки письменників України та Національної спілки журналістів України.

Книжкова палата України *створює електронні національні бібліографічні ресурси, які є складовою національного інформаційного фонду, і її роль як довідкового інформаційного центру для суспільства постійно зростає.*

Книжкова палата України — єдина в країні установа, що *здійснює збирання і опрацювання адміністративних даних про випуск видавничої продукції в Україні.*

Щорічно Книжкова палата України опрацьовує з використанням сучасних інформаційних технологій, відповідного комп'ютерного та програмного забезпечення понад 100 тисяч усіх видів видань — книг, брошур, авторефератів дисертацій, нотних, образотворчих, картографічних, періодичних та продовжуваних, аркушевих та дрібнодрукованих видань.

Дослідження випуску видавничої продукції в Україні базуються на аналізі кількісних та якісних показників, які характеризують обсяги виробництва видавництва, видавничих організацій та фізичних осіб-підприємців за кількістю назв і тиражів, тематичною спрямованістю, цільовим призначенням, читацькою адресою тощо у розрізі регіонів і по Україні загалом.

На основі проведеного систематичного науково-організаційного обліку всіх видів видань Книжкова палата України *здійснює підготовку зведених адміністративних даних про випуск видавничої продукції — достовірної кількісної інформації про різноманітні аспекти видавничої діяльності в Україні.*

Щороку Книжкова палата *надає звіти про випуск видавничої продукції в Україні Державній службі статистики*, яка публікує їх без змін як державну статистику друку.

Зведені адміністративні дані можуть бути використані органами державної влади як допоміжний матеріал для розроблення й реалізації державної політики в галузі видавничої справи та інформаційної діяльності; під час підготовки наукових праць із питань видавничої справи в Україні та проведення досліджень у галузі соціальних комунікацій; закладами вищої освіти для підготовки спеціалістів у галузі видавничої, бібліотечної справи та інформаційної діяльності; організаціями в галузі ЗМІ; суб'єктами видавничої справи під час планування своєї діяльності та, за браком централізованих даних щодо продажу в системі торгівлі, можуть бути екстрапольовані на сферу книгорозповсюдження.

Колегіальним дорадчим органом управління науковою діяльністю Книжкової палати України є *Вчена рада*. Цей орган здійснює формування тематики науково-дослідних робіт, розглядає та затверджує поточні й перспективні плани наукових досліджень, затверджує результати атестації наукових працівників, аналізує стан впровадження наукових розробок, матеріально-технічне та фінансове забезпечення наукової діяльності, ухвалює розроблені Книжковою палатою України методичні рішення, програми, проекти, поточні та річні звіти про наукову роботу, рекомендує до друку статті у науковому фаховому журналі "Вісник Книжкової палати" тощо.

Обов'язковою умовою розвитку науки є систематизація знань, об'єктів дослідження за класами, розділами, видами тощо. Видавнича та бібліотечна галузі не є винятком, тому Книжкова палата України як центр державної бібліографії, особливу увагу приділяє *розробленню й вдосконаленню таблиць Універсальної десятикової класифікації (УДК) українською мовою та розробленню методичних документів з їх використання.*

Ця сфера діяльності активізувалася після ухвалення Постанови Кабінету Міністрів України від 22.03.2017 № 177 "Про припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десяткової класифікації", згідно з якою Книжкову палату визначено відповідальною за методичне забезпечення впровадження УДК в Україні.

Універсальна десяткова класифікація є міжнародною класифікаційною системою, яку використовують понад 130 країн світу. Для класифікаційних потреб і введення української термінології Книжкова палата України проводить наукову роботу з удосконалення та уточнення наукової галузевої термінології, впровадження міжнародної класифікаційної системи, результатом якої є друковані та електронні видання УДК українською мовою.

Після публікації у 2000—2001 рр. першого видання україномовних таблиць УДК і алфавітно-предметного покажчика до них, головним у роботі фахівців Книжкової палати України стало опрацювання змін і доповнень, які надсилає Консорціум УДК (УДКК) згідно з ліцензійною угодою, та актуалізація за їх допомогою електронного інформаційного масиву національних таблиць УДК.

Книжкова палата України здійснює не лише опрацювання, внесення змін і доповнень, надісланих з УДКК, а й адаптацію УДК до українських реалій, доповнюючи таблиці національними прикладами, коментарями, що відображають особливості релігії, історії, літератури тощо нашої держави.

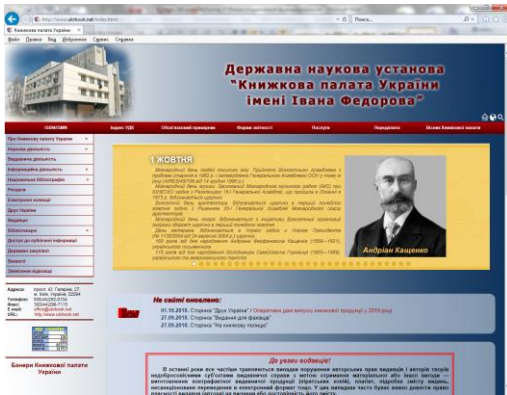
Книжкова палата України *впроваджує та забезпечує функціонування в Україні міжнародних систем стандартної нумерації видань: Міжнародної системи стандартної нумерації книг (ISBN), Міжнародної системи стандартної нумерації нотних видань (ISMN), розробляє заходи, спрямовані на приєднання України до Міжнародної системи стандартної нумерації серіальних видань (ISSN). Установа виконує функції національного агентства ISBN з 1997 р. та ISMN — з 1998 р. Міжнародні стандартні номери є основою для формування штрихових кодів на видання, необхідних для їх реалізації у книготорговельних мережах.*

Для успішної діяльності ринку друкованих та електронних видань важливим є стан функціонування цих систем, тому Книжкова палата України *проводить моніторинг та аналіз використання міжнародних стандартних номерів користувачами.* Одержані результати дають змогу здійснювати підготовку та опрацювання інформаційно-аналітичних і статистичних даних щодо використання номерів суб'єктами видавничої діяльності, вивчати стан справ і здійснювати контроль за функціонуванням систем ISBN/ISMN.

Повнота і якість бібліографічної інформації, достовірність і об'єктивність статистичних даних залежать від повноти доставляння обов'язкового примірника видань, правильного оформлення вихідних відомостей у виданнях і даних видавничої звітності форм 1-В. На основі результатів дослідження стану оформлення вихідних відомостей у виданнях фахівці Книжкової палати України *проводять наукову роботу, здійснюючи контроль за дотриманням суб'єктами видавничої справи положень національних стандартів щодо оформлення вихідних відомостей у виданнях, фіксуючи помилки, вносячи їх до бази даних переліку помилок, складаючи аналітичні огляди та методичні листи видавцям.* За період із 1992 до 2015 року відділом державної стандартизації було розроблено 16 національних стандартів України системи "Інформація та документація", положення яких відповідають міжнародним і міждержавним стандартам.

Важливим складником сучасного інформаційного середовища є *якісне та оперативне формування довідково-інформаційних ресурсів*, інформаційне наповнення яких здійснюється на підставі функціональних повноважень Книжкової палати України. Створення довідково-

інформаційних ресурсів, що стосуються обов'язкового примірника, статистичного обліку видань, УДК/ББК, ISBN/ISMN, діяльності українських і зарубіжних джерел масової інформації, знаменних і пам'ятних дат, низки інших довідкових, нормативних, інформаційних та інструктивно-методичних матеріалів, залишається актуальним і сьогодні. *Розроблення високоефективної системи довідково-інформаційного забезпечення* стає провідним елементом в організації та проведенні наукових прикладних досліджень, упровадженні їхніх результатів.

Довідково-інформаційний інтернет-сервер Книжкової палати України добре знаний у колах спеціалістів із видавничої та суміжних галузей ще з 1997 року. За допомогою веб-сайта Книжкова палата України здійснює *оперативне інформування про чинні нормативно-правові документи у галузі видавничої справи, надає витяги із законодавчих документів щодо доставляння обов'язкового примірника видань, інформацію про порядок отримання ISBN та ISMN, рекомендаційні та методичні матеріали щодо впровадження в Україні УДК, про власні друковані видання та електронні ресурси.*

Глобальна інформатизація суспільства зумовлює *нарощування обсягів електронних інформаційних ресурсів*. Користувачі віддають перевагу електронній формі представлення інформації завдяки оперативності пошуку й повноті отриманого результату.

Книжкова палата України — провідна наукова установа у видавничій галузі — відіграє вагомий роль у системі соціальних комунікацій, виконуючи такі функції, як державна бібліографічна реєстрація всіх видів видань України, *створення баз даних (далі — БД) електронних каталогів, державної поточної й ретроспективної бібліографії, формування бібліографічних та аналітичних електронних ресурсів, які є складовою національного інформаційного фонду.*

Бібліографічні БД у стислій, стандартизованій і систематизованій, зрозумілій користувачам формі надають інформацію про випущені в країні видання. Така форма придатна як для підготовки друкованих бібліографічних видань, так і для поширення електронними засобами.

Електронні бібліографічні ресурси, створювані Книжковою палатою України, є універсальним джерелом для формування вторинних бібліографічних ресурсів — тематичних БД, за допомогою яких здійснюється міжнародний обмін бібліографічною інформацією.

Належне розуміння того, що являє собою певний сегмент документного потоку видань України, якою є його тематика та суспільна роль, можливо отримати лише за умови здійснення поліаспектних досліджень цього потоку. Найоптимальніших із цього погляду результатів досягають завдяки застосуванню бібліометричних методів дослідження. Засоби бібліометрії дають змогу виявити об'єктивний стан випуску видань у визначений період, допомагають розкрити закономірності розвитку та визначити на цій основі шляхи вдосконалення напрямів наукових досліджень і видавничої діяльності в країні.

З використанням бібліометричних методів здійснюється дослідження БД книжкових видань, авторефератів дисертацій і журнальних статей, розробляються аналітичні огляди, публікуються наукові статті з цієї проблематики. Аналітичний огляд на основі бібліометричного аналізу авторефератів дисертацій щороку направляється у Департамент атестації кадрів вищої кваліфікації Міністерства освіти і науки України для використання у практичній діяльності.

Ретроспективне розроблення фонду Державного архіву друку дає змогу *ввести в науковий обіг видання, випущені в Україні на початку і в середині минулого століття*, сприяє швидкому пошуку відомостей про них.

Розвиток сучасних інформаційних технологій, форм, способів і методів діяльності засобів масової інформації в умовах зовнішньої інформаційної агресії свідчить про необхідність *подальшого вдосконалення аналізу матеріалів ЗМІ*. Це потребує адекватного визначення спрямованості змісту, мети виробників інформаційного продукту, його цільової аудиторії, а також окремих аспектів трансформації суспільних процесів.

Моніторинг відображення суспільних процесів у ЗМІ зумовлений інтенсивною діяльністю в українському інформаційному просторі різноманітних груп впливу, потребою відстежувати результати цього процесу для організації ефективної протидії негативним інформаційним впливам та вироблення рекомендацій для ухвалення управлінських рішень.

Постійний моніторинг Книжковою палатою України українських і зарубіжних друкованих та електронних засобів масової інформації, систематизація даних, аналіз змісту, характеру та спрямованості матеріалів, їх інформаційної насиченості та ролі у формуванні позитивного іміджу України у світі сприяє визначенню й дослідженню провідних трендів розвитку видавничої справи та їх електронного забезпечення.

Наукові заходи (конференції, семінари, тощо), в яких фахівці Книжкової палати України беруть участь, також сприяють ефективному використанню наукових розробок суб'єктами видавничої справи, суб'єктами діяльності ЗМІ, працівниками бібліотек, науковцями, викладачами, студентами навчальних закладів.

Організацію і проведення наукових робіт забезпечують наукові відділи Книжкової палати України на підставі наукових тем, затверджених наказами Держкомтелерадіо, тематичних планів наукових досліджень Книжкової палати України та робочих планів відділів. Наукові теми передбачають прикладні дослідження, а також наукові розробки, які реалізуються на галузевому та державному рівнях.

Відділ наукового опрацювання обов'язкових примірників (завідувач — В. Т. Поляков)

Діяльність відділу спрямована на прикладні наукові дослідження у сфері видавничої справи та інформаційної діяльності з питань функціонування системи обов'язкового примірника (далі — ОП) документів та забезпечення повноти надходжень до Державного архіву друку, проведення державної бібліографічної реєстрації видань України.

До основних завдань відділу належать: виконання науково-дослідних робіт із теоретичних та практичних питань функціонування системи ОП документів, інформаційних відносин, пов'язаних із формуванням національного інформаційного фонду України; забезпечення своєчасного доставляння ОП видань із метою поповнення недоторканного фонду Державного архіву друку Книжкової палати України, що становить національне надбання; здійснення державної бібліографічної реєстрації неперіодичних, періодичних і продовжуваних видань України; актуалізація бази даних "Друковані засоби масової інформації"; участь у формуванні науково-інформаційного ресурсу Книжкової палати України.

Спрямований та послідовний моніторинг документного потоку видань України щорічно надає можливість з'ясувати стан доставляння ОП видань у Книжкову палату України та здійснити комплексний аналіз зведених даних випуску видань у країні.

Відділ наукового редагування бібліографічної інформації (завідувач — Н. В. Жданова)

Відділ проводить наукове редагування БД "Друковані засоби масової інформації", розміщених на сайті Книжкової палати України, а також БД державної бібліографії книг, авторефератів дисертацій, нотних, образотворчих, картографічних видань, рецензій, на основі яких Книжкова палата України випускає державні бібліографічні покажчики — літописи.

Співробітники відділу здійснюють укладання та наукове редагування статей для "Календаря знаменних і пам'ятних дат", що забезпечує науковців, викладачів і студентів вищих навчальних закладів, працівників бібліотек, широкий загал читачів інформацією про знаменні й пам'ятні події, які відбулися в Україні та світі. Фахівці готують нариси про відомих вітчизняних і зарубіжних письменників, діячів науки та культури, а також складають рекомендаційні списки літератури.

Відділ проводить наукове редагування електронного масиву щорічного статистичного збірника "Друк України", в якому вміщено основні показники, що характеризують видавничу діяльність України за рік, та відомості про випуск видавничої продукції за тематичними розділами, розділами цільового призначення, мовами, видавництвами та основними видами видавничої продукції.

Співробітники відділу здійснюють наукове редагування електронних інформаційних масивів "Універсальної десятикової класифікації" (УДК) українською мовою, методичної літератури, беруть участь в обговоренні проектів національних стандартів, узагальненні та впровадженні новітніх розробок у галузі редагування й удосконалення принципів бібліографічного опису документів, оформлення видань.

Завдяки роботі відділу працівники видавничої справи, культурно-просвітницьких організацій та наукових установ, викладачі та студенти профільних навчальних закладів мають змогу використувати статистичні відомості, що віддзеркалюють стан книговидавничої галузі, послуговуватися різноманітними методичними рекомендаціями, актуалізованою україномовною версією УДК.

Державний архів друку (завідувач — Ю. А. Сахневич)

Діяльність відділу спрямована на проведення прикладних наукових досліджень у сфері видавничої справи та інформаційної діяльності з питань зберігання, примноження та використання фонду Державного архіву друку, що є складовою національного інформаційного фонду, вітчизняної духовної культури.

Фахівці відділу проводять роботу, спрямовану на визначення складу фонду Державного архіву друку як наукового об'єкта, що становить національне надбання, ступеня пошкодження документів, форми консервації, розроблення комплексних заходів, необхідних для його збереження та використання. Співробітники відділу розробили ретроспективні БД неперіодичних, періодичних і продовжуваних видань, зокрема "Періодика України", "Образотворчі видання України", "Картографічні видання України", "Видання з фонду Державного архіву друку мовами іврит та їдиш".

Ретроспективні БД друкованих видань, що зберігаються у фонді Державного архіву друку, є важливим сегментом у розробленні електронних ресурсів країни. Вони слугують для розкриття архівного фонду й розраховані на науковців, дослідників та всіх зацікавлених користувачів.

Відділ класифікаційних систем

(завідувач — В. М. Муравйова)

Книжкова палата України — єдина в країні установа, яка здійснює розроблення україномовної версії таблиць Універсальної десятикової класифікації (УДК) на підставі ексклюзивної ліцензії Консорціуму УДК (УДКК), яка дає їй право на переклад, підготовку, випуск і розповсюдження таблиць УДК національною мовою, отримання й внесення змін і доповнень до УДК, розроблених УДКК.

Завдяки діяльності Книжкової палати України щодо впровадження системи УДК забезпечується єдина класифікація видань у фондах бібліотек та архівів країни, що позитивно впливає на процес інтеграції України у світовий інформаційний простір.

Таблиці УДК постійно доповнюються новими індексами та їхнім удосконаленим описом, методичними вказівками, примітками, посиланнями, прикладами комбінування, що значно полегшує їх застосування українськими користувачами.

Наукове редагування української версії УДК, введення усталених, нормованих понять і словосполучень, уніфікація термінології в різних класах дають змогу вдосконалювати текст рубрик і чіткіше їх відображати у класифікаційній системі.

Випуск і розповсюдження видань УДК, інформування користувачів із різноманітних питань, пов'язаних із класифікацією, надання консультацій, проведення профільних семінарів, практикумів і конференцій тощо сприяють процесу впровадження та використання національного еталона УДК в Україні, його вдосконаленню, підвищенню професійного рівня фахівців у галузі бібліотечної справи (зокрема, оволодіння термінологією класифікації й методикою індексування), уніфікації у визначенні індексів, прискоренню процесу систематизації документного потоку за УДК, а також поліпшенню його якості. Спілкування і співпраця розробників Універсальної десятикової класифікації із систематизаторами, обмін досвідом, обговорення проблемних питань позитивно впливають не лише на розвиток україномовної, а й міжнародної еталонної версії УДК.

Проведення науково-практичних семінарів для бібліотек різних систем і відомств сприяє впровадженню міжнародної класифікаційної системи в усі сфери науки й техніки.

Відділ Міжнародної системи стандартної нумерації книг

(завідувач — І. О. Погореловська)

Головним завданням відділу є забезпечення постійного обслуговування користувачів Міжнародних систем стандартної нумерації книг (ISBN) і нотних видань (ISMN) в Україні, а саме: надання видавцям ідентифікаторів у системах ISBN/ISMN та Міжнародних стандартних номерів книг і нотних видань; контроль за правильністю функціонування систем ISBN та ISMN; проведення наукових досліджень, семінарів, тренінгів, майстер-класів, надання консультацій щодо ISBN/ISMN/ISSN, штрихового кодування та інших ідентифікаційних систем; ведення електронних реєстрів ідентифікаторів ISBN та ISMN; розроблення нормативно-інструктивних документів; накопичення та опрацювання статистичних даних, пов'язаних із функціонуванням систем ISBN/ISMN, та щорічне інформування про них міжнародних агентств ISBN (Велика Британія) та ISMN (Німеччина).

За даними відділу, станом на 25.12.2017 користувачами системи ISBN в Україні є 4239 видавців (користувачами системи ISMN — 156), що здійснюють свою діяльність відповідно до чинного законодавства. На основі актуалізованої довідково-інформаційної БД користувачів системи ISBN сформовано щорічний електронний реєстр ідентифікаторів вітчизняних видавців у системі ISBN, який передано до Міжнародного агентства ISBN для внесення у Міжнародну базу даних ідентифікаторів видавців у системі ISBN — "Глобальний реєстр видавців" (<http://www.grp.isbn-international.org/>).

Станом на вересень 2018 року Глобальний реєстр видавців, що є у відкритому доступі з жовтня 2014-го, містить відомості майже про 1 млн 800 тис. видавців з усього світу.

На основі актуалізованої довідково-інформаційної бази даних користувачів системи ISMN сформовано щорічний електронний реєстр ідентифікаторів вітчизняних видавців у системі ISMN, який передано до Міжнародного агентства ISMN для внесення у базу даних ідентифікаторів видавців у системі ISMN (<http://www.ismn-international.org/directory.php>).

Відділ інформаційних систем (завідувач — І. П. Радченко)

Складність і багатоаспектність інформаційних потреб суспільства зумовлює необхідність розроблення та реалізації ефективної стратегії подання, використання й поширення інформації на основі застосування новітніх технологій.

Результати наукових досліджень, що проводяться Книжковою палатою України в галузі бібліографії, видавничої справи та інформаційної діяльності, для широкого кола користувачів представлено на інтернет-сайті, який розроблено відділом інформаційних систем.

У ході наукової діяльності Книжкової палати України відстежуються та аналізуються зміни, які відбуваються у сферах дослідження, що призводить до потреби актуалізації інформаційного наповнення сайту.

Своєчасне оновлення контенту на сайті щодо адміністративних даних випуску видань в Україні, науково-дослідних і прикладних розробок, правових і нормативних документів із видавничої та бібліотечної справи, інформаційної сфери, послуг і видань Книжкової палати України забезпечує якість та оперативність подання інформації для користувачів сайту.

Важливим напрямом роботи відділу інформаційних систем є створення та підтримання в актуальному стані зведених БД бібліографічної інформації. Вони є результатом злиття поточних електронних бібліографічних БД за 10 і більше років, сформованих на основі наукового аналізу документного потоку й науково-бібліографічного опрацювання видань, що пройшли державну бібліографічну реєстрацію в Книжковій палаті України. Основним призначенням зведених БД є надання можливості швидкого пошуку.

Своєчасна актуалізація зведених БД неперіодичних, періодичних і продовжуваних видань та створення нових електронних ресурсів підвищує рівень поінформованості суспільства про сучасний стан розвитку національної науки, освіти, культури, народного господарства, внутрішньої й зовнішньої політики держави.

Розроблена технологія імпорту записів із Microsoft Word до баз даних ProCite надає можливість не тільки поповнювати зведені БД завдяки влиттю поточних бібліографічних записів, а й робити ретроспекцію за допомогою конвертації версток літописів попередніх років у БД.

Разом зведені БД електронних каталогів та державної бібліографії станом на 01.10.2018 містять понад 1 млн 460 тис. записів.

Відділ статистичного моніторингу та аналізу друку

(завідувач — С. В. Буряк)

Головним завданням відділу є збирання та використання адміністративних даних, що характеризують динаміку й тенденції у видавничій справі. Для виконання цих завдань відділ проводить статистичний облік обов'язкових примірників видань, які видавці доставляють згідно із Законом України "Про обов'язковий примірник документів", аналізує отримані дані та готує на цій основі відомості з актуальних питань розвитку видавничої справи. Статистичному обліку підлягають усі види видань, які доставлено у звітному періоді незалежно від року випуску, зазначеного на титульному аркуші.

Зведені адміністративні дані про випуск видавничої продукції — достовірна кількісна інформація про різноманітні аспекти видавничої діяльності в Україні.

Дослідження видавничої діяльності базується на аналізі кількісних і якісних показників, які характеризують обсяги виробництва видавництв, видавничих організацій за кількістю назв і тиражів, тематичною спрямованістю, цільовим призначенням, читацькою адресою у розрізі регіонів і загалом по Україні.

Основна діяльність відділу спрямована на підготовку зведених адміністративних даних, аналітичних та довідково-інформаційних статистичних матеріалів на основі проведеного систематичного науково-організаційного обліку всіх видів видань.

Ступінь повноти й достовірності статистичних даних зумовлені не тільки обсягом надходження обов'язкових примірників видань, а й своєчасним поданням видавцями в установленому порядку звітності про випуск видавничої продукції за формою № 1-В (книги) (квартальна) "Звіт про випуск книжкової продукції" та за формою № 1-В (ЗМІ) (піврічна) "Звіт про випуск продукції друкованих засобів масової інформації".

Відділ державної стандартизації

(завідувач — Г. М. Плиса)

Об'єктом дослідження відділу державної стандартизації є неперіодичні, періодичні та продовжувані видання, що надходять щорічно в Книжкову палату України як обов'язкові примірники, а також законодавчі й нормативні документи у сфері інформації, видавничої та бібліотечної справи.

Результатом аналізу стану оформлення вихідних відомостей у виданнях є створення БД помилок, складання аналітичних оглядів щодо дотримання суб'єктами видавничої справи положень правових і нормативних документів та листів видавцям і редакторам ЗМІ з методичними рекомендаціями.

Своєчасна актуалізація БД помилок надає можливість формувати висновки щодо якості випущених в Україні видань, здійснювати порівняльний аналіз допущених у виданнях помилок, планувати заходи, спрямовані на підвищення фаховості суб'єктів видавничої справи та суб'єктів діяльності друкованих ЗМІ.

Актуалізація БД законодавчих і нормативних документів у сфері інформації, видавничої та бібліотечної справи проводиться на основі моніторингу законодавчих документів усіх рівнів. Використання цієї БД для консультування, навчання й надання методичної допомоги суб'єктам

видавничої справи, суб'єктам діяльності ЗМІ сприяє вирішенню питань належного представлення вітчизняної видавничої продукції на міжнародному книжковому ринку, інтеграції України у світовий інформаційний простір.

Забезпечення діяльності фахівців у сфері інформації, видавничої та бібліотечної справи оновленими нормативними документами є одним з основних напрямів наукової діяльності відділу, що реалізується через перегляд національних стандартів України на заміну чинних.

До основних завдань відділу належать також аналізування та складання коментарів до проектів нормативних документів, що надходять у Книжкову палату України у встановленому порядку.

Методична допомога видавничим організаціям щодо подання знака охорони авторського права у виданнях, які містять твори науки, літератури та мистецтва, правил оформлення вихідних відомостей у виданнях, складання макета анотованої каталожної картки та бібліографічних посилань у текстах видань є також важливими завданнями відділу.

Наукові конференції та семінари, в яких беруть участь співробітники відділу, сприяють поліпшенню якості оформлення видань, підвищенню професійної кваліфікації й ефективному використанню нормативних документів суб'єктами видавничої справи, суб'єктами діяльності ЗМІ та фахівцями суміжних галузей.

Відділ наукової підготовки державних бібліографічних покажчиків (завідувач — О. М. Устіннікова)

З метою підвищення рівня поінформованості суспільства про сучасний стан розвитку національної науки, освіти, культури, народного господарства й різноманітні аспекти внутрішньої та зовнішньої політики держави завдяки введенню в науковий обіг новітньої бібліографічної інформації з усіх галузей знань відділ наукової підготовки державних бібліографічних покажчиків створює БД неперіодичних видань та публікацій із періодичних і продовжуваних видань, що надійшли в Книжкову палату України у складі обов'язкового примірника.

У результаті наукових досліджень співробітники відділу формують БД бібліографічної інформації про неперіодичні та періодичні видання: "Літопис книг", "Літопис авторефератів дисертацій", "Літопис журнальних статей", "Літопис газетних статей", "Літопис рецензій", "Літопис картографічних видань", "Літопис образотворчих видань", "Літопис нот"; розробляють аналітичні огляди, зокрема "Книги України у дзеркалі державної бібліографії: за матеріалами державного бібліографічного покажчика "Літопис книг", "Розвиток науки в Україні: за матеріалами бази даних авторефератів дисертацій", "Дослідження тематичної спрямованості публікацій у періодиці України за розділами УДК".

Систематизація та групування інформаційного масиву БД поточної бібліографічної інформації здійснюється на основі інструкції "Використання Універсальної десятикової класифікації при формуванні структури бібліографічних покажчиків" і класифікаційних таблиць для інших видів документів (картографічні видання, ноти, образотворчі видання), розроблених Книжковою палатою України.

Для розширення комунікативних та інформаційно-пошукових можливостей бібліографічних БД і отримання користувачами релевантної інформації на основі змістового аналізу документів у межах кожної БД сформовано допоміжний пошуковий апарат, що складається з розгалуженої системи посилань, основного й допоміжних індексів (за таблицями УДК), допоміжних пошукових полів робочих форм програми ProCite 5.

Методична діяльність відділу спрямована на підготовку методичних рекомендацій щодо складання бібліографічного запису на автореферати дисертацій, книги та брошури для каталогів і картотек, укладання й редагування бібліографічних посібників у виданнях та допоміжних покажчиків до видань, використання УДК при формуванні структури бібліографічних покажчиків, списку особливих випадків скорочень слів і словосполучень у бібліографічних записах.

Відділ наукового опрацювання документів і організації каталогів
(завідувач — О. В. Костюкевич)

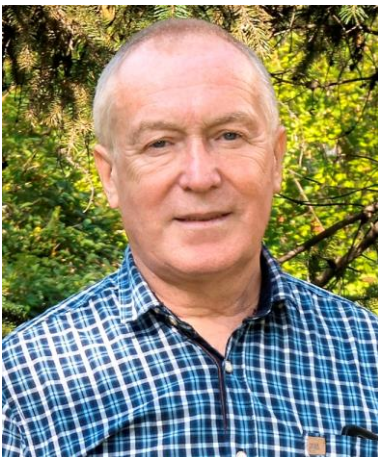
Основним завданням відділу наукового опрацювання документів і організації каталогів є аналітико-синтетичне опрацювання документного потоку всіх видів неперіодичних видань, які надходять у Книжкову палату України, їх державна бібліографічна реєстрація, систематизація та електронна каталогізація.

БД електронних каталогів надають повну, систематизовану інформацію про всі види неперіодичних видань України, що мають наукове та суспільне значення. На основі цих БД Книжкова палата України формує вторинні бібліографічні ресурси за визначеною тематичною спрямованістю — БД щодо європейської та євроатлантичної інтеграції України, БД публікацій про республіку

Білорусь та білоруською мовою.

Станом на 01.10.2018 БД електронних каталогів усіх видів видань містять понад 556 тис. записів.

Відділ моніторингу засобів масової інформації
(завідувач — В. Г. Гастинщikov)

Діяльність відділу спрямована на проведення науково-дослідних робіт щодо оцінювання потенційних загроз національній безпеці України в інформаційній сфері, розроблення наукових обґрунтувань із питань реалізації інформаційної політики України, формування БД для забезпечення наукової та інформаційної діяльності, підготовки наукових прогнозів і аналітичних документів із зазначених питань для органів державної влади та управління.

Постійний моніторинг українських і зарубіжних друкованих та електронних засобів масової інформації, систематизація матеріалів, аналіз їх змісту, характеру, спрямованості, інформаційної насиченості та ролі у формуванні позитивного іміджу нашої держави у світі сприяє визначенню й дослідженню світових тенденцій розвитку видавничої справи та їх електронного забезпечення, розробленню пропозицій щодо виявлення реальних і потенційних загроз країні в інформаційній сфері, аналізу стану й перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції України. Аналітики відділу готують висновки та розробляють рекомендації за результатами моніторингу ЗМІ для своєчасного реагування й ефективного протистояння органів виконавчої влади таким загрозам.

Проведення кількісного та якісного аналізу матеріалів ЗМІ сприяє визначенню спрямованості змісту, намірів виробників інформаційного продукту та його цільової аудиторії. Кількісний аналіз спрямований на виявлення частоти окремих тем, слів або символів, що містяться в тексті. Якісний аналіз пов'язаний із фіксуванням висловлювань, поданням смислових одиниць, мовних інтонацій із розумінням цінності змісту повідомлення.

Для забезпечення наукової та інформаційної діяльності, підготовки наукових прогнозів і аналітичних документів із зазначених питань для органів державної влади та управління значні зусилля відділу спрямовано на створення електронної бази даних, насамперед щодо діяльності зарубіжних інформаційних джерел в інформаційному просторі України та аналізу змісту інформаційних матеріалів, що суттєво спрощує виконання поставлених прогностичних та аналітичних завдань.

Ефективність аналізу ґрунтується на врахуванні сучасних досягнень і прогнозуванні розвитку світових трендів видавничої справи та інформаційної діяльності.

Вагому роль у безперебійному функціонуванні й виконанні всіх завдань Книжкової палати України відіграють функціональні відділи: відділ кадрів (завідувач — Н. З. Лицар), який забезпечує установу висококваліфікованими кадрами, веде військовий облік працівників; відділ бухгалтерського обліку та звітності на чолі з головним бухгалтером Н. В. Матвійчук, який здійснює фінансове забезпечення установи загалом і кожного співробітника окремо; відділ документального забезпечення та контролю за виконанням (завідувач — В. П. Рудик), який отримує і проводить вхідний облік усіх обов'язкових примірників, що надходять в Книжкову палату України, отримує, відправляє і веде облік усієї кореспонденції установи, впорядковує та зберігає відомчий службовий архів, що містить накази, розпорядження, рішення методичної комісії та Вченої ради Книжкової палати України від моменту її заснування й до сьогодні, річні звіти про виконання наукових робіт тощо; відділ підготовки та розповсюдження видань, (завідувач — Л. А. Дмитрієва), який здійснює друк та розповсюдження всіх видань Книжкової палати України, передплату на її періодичні видання, розсилання обов'язкового примірника тощо; відділ інженерно-технічного забезпечення (завідувач — О. В. Котенко) здійснює підтримання в робочому стані електричної мережі, систем забезпечення водою й теплом будівлі Книжкової палати, а також систем охоронної та пожежної сигналізації, газового пожежогасіння в архівосховищі; адміністративно-господарський відділ (завідувач — П. К. Сліпко), що відповідає за належний санітарний стан усіх приміщень Книжкової палати України.

Отже, Книжкова палата України є єдиною установою в країні, яка забезпечує збирання адміністративних даних для складання державними органами статистики офіційної статистичної інформації, що характеризує динаміку й тенденції у видавничій справі, створює БД державної бібліографічної інформації, проводить наукові дослідження в галузі бібліографії та книгознавства, бере участь у розробленні проектів національних стандартів із питань видавничої та бібліотечної справи й здійснює контроль за їхнім дотриманням, сприяє створенню єдиної інформаційно-комунікаційної системи в галузі видавничої та бібліотечної справи.

Укладачі:

М. І. Онищук, старший науковий співробітник відділу моніторингу ЗМІ, к. і. н., доцент

Н. В. Жданова, завідділу наукового редагування бібліографічної інформації